Поштарина плаћена у готову

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

ОРГАН АЛИАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ С. Х. С.

Број поштанског чековног рачуна 53.191
Администрација: Кнез Михајлова 46/I

Уредници:
АЛОЈЗИЈА ШТЕБИ
ДАРИНКА СТОЈАНОВИЋ

Београд, 15 августа 1929.
БРОЈ 13—16 — ГОДИНА X.

Власник за А. Ж. П.
МИЛИЦА ДЕДИЈЕР

Излази 1 и 15 у месецу. — Годишња претплата 48 дин. За иностранство 60 дин. Примерак 2 динара

Конгрес феминисткиња у Берлину

За дванаест дана озбиљнога и напорнога рада — од 12 до 24 јуна — било је на окупу преко 700 делегата из 45 држава на овогодишњем јубиларном конгресу Интернационалне Алиансе за женско право гласа и политичко грађански рад жена. Упоређујући конгрес у Берлину са раније одржаним конгресима Алиансе и са конгресима других интернационалних организација жена, може се слободно тврдити да се никад и нигде досада није тако значајно манифестовала високо развијена свест жена као одговорних фактора за судбину човечанства. Како на раду у комисијама, где су се детаљно претресала питања и стварале резолуције,* тако и на дебатама пленарних седница конгреса била је права, жива радна атмосфера; врло стварна и прецизна излагања и дисциплинованост давали су доказа да су у Алианси скупљене жене са пречишћеним појмовима и тврстом идеологијом. Тај огромни интернационални парламенат жена убеђивао је из дана у дан да су жене за кратко време од како иступају у јавности брзо ушле не само у технику парламентарног живота, него да су прожете и духом истинског парламентаризма, то јест говорити стварно и само по потреби, саслушавати мирно и супротно гледиште, одвајати важно од неважног, говорити због ствари, а не због публике. Јасно се осећало да су жене, од којих је већ један велики део бар за последњих десет година прошао кроз политичке борбе, учиниле један огроман корак напред у формирању самих себе. Поред те младе традиције, на коју се оне чврсто ослањају, допринела је још једна околност да је берлински конгрес дао у сваком погледу сјајан резултат. Велики удео за успех има средина: немачка радиност, солидност, организација, ред и дисциплинованост, рационалност живота — све то је снажно утицало на вољу за рад, који је у тој средини освежавао и дух и тело.

Берлински конгрес још се по једној ствари маркантно одваја од ранијих. Пун пиетета и признања он се заустављао за моменат на прошлости, али ипак се и у томе моменту осећало да је поглед упрт у будућност, да је прошлост са својим несумњивим успесима лепа, а да је много лепше очекивање борбе, који треба да поведу у будућности феминисткиње свих континената. Прошлост се није позивала због тога да би послужила као самохвала и одмор, него због тога да покаже континуитет рада, да да храбрости за нове напоре и да у учвршћеној вери и верности идеји што снажније повеже старе искусне борце и младе свеже снаге. *Успеси двадесетогодишњег рада — позив и одзив омладине — борба за мир — гранитни стубови овогодишњег конгреса су му давали оштро, значајно лице.*

У моме сећању на берлински конгрес ређају се моменти све један лепши од другога.

Отварање конгреса: *председница госпођа Corbett Ashby*, пуна младалачке свежине и велрине, са светлом бојом гласа, јасним челом под косом, која полако седи — оличење праве модерне жене, чија вредност сигурно почива у душевној слободи и која као магнетичан флуид привлачи ову бујицу разноликих индивидуалности на конгресу и без напора управља све у један ток. Њен говор без фраза, јасан, одлучан, понекад мало ироничан, прожет религиозношћу кад говори о феминистичко политичком значењу Алиансе, заноси хиљаде и хиљаде слушалаца, који су се окупили на првој свечаној седници у огромној дворани Крол. Завршетак њеног обраћања изазива одушевљено одобравање: „Отворите ма коју књигу с етикетом „Велике жене". Она ће да пева о љубавницама краљева, а не о женама, које су организаторке и судци, које се залажу за реформе казнених завода, решавају научне проблеме, управљају болницама и колејима или воде велике трговачке послове."

После ње устаје *немачки државни министар унутрашњих дела, социјалиста Северинг*. Његов соноран глас сече ваздух, његове речи — *„из властитог искуства могу вам рећи да ни један министар унутрашњих дела не може радити добро, ако не тражи јаког ослонца у женама своје земље"* — запале буру одобравања која се диже, и диже до неочекиване јачине. Његово упоређивање феминистичког покрета са светлом фигуром Ибсенове Хилде Вангел понесе хиљаде присутних у заносно расположење.

Затим се појављује на говорници један заиста краљевски лик, једна између оних жена, које су године

КОРБЕТ АШБИ
председница Интернационалне Алиансе као девојчица

1904 оснивале Алиансу, и жена која је постала три године доцније прва парламентарка у Европи: госпођа *Furuhjelm* из Финске. Као јелка из пространих и мрачних шума њене отаџбине, тако стоји поносна и равна као говори о „успесима од године 1904 даље". Њен глас звучи пуно, топло кад набраја по реду земље, које су прилазиле Алианси из године у годину. Осећа се — кад јој глас подрхтава — да је задовољна жетвом, коју је спремала са осталима пре 25 година.

Музика засвира и младе, свеже девојке, све једнако обучене корачају кроз дворану, у високо подигнутим рукама заставе земаља, које припадају Алианси. Госпођа *Furuhjelm* говори: „...године 1904 биле су у Алианси државе Северне Америке, Енглеска, Аустралија, Норвешка, Холандија, Немачка, Данска и Шведска..." — и девојке које носе заставе тих земаља прилазе степеницама, које воде на трибину и разврставају се. Госпођа *Furuhjelm* продужава: „...године 1906 приступају Француска, Белгија, Аустрија..." и опет се појаве девојке са заставама, и тако даље док није на степеницама права шума шарених застава свих земаља, свих континената...

Вечерњи јавни зборови. Ко не дође много пре заказаног времена, може само да добије од полицаја пред вратима љубазно, али одлучно објашњење: препуно, улаз забрањен. Тако је било на сва три јавна скупа: кад се говорило о жени у полицијској служби, кад су говориле у помпозном Рајхстагу жене парламентарке и кад је била манифестација за мир. Свуда у огромном броју и женска омладина, која пажљиво и напето слуша и не миче се до последње речи.

На скупу, посвећеном женској полицији, заступао је *пруску владу државни секретар Абег*, који је између осталога казао ове значајне речи: *„Устав гарантује женама једнакоправност, али за државни живот то не сме да значи шематичну једнакоправност, него ону која се оснива на женској индивидуалности"*.

Сјајно је било вече у Рајхстагу. По степеницама, по патосу је седела публика и нестрпљиво очекивала да се отвори скуп. Одушевљење је било огромно и са лица свих тих хиљада и хиљада жена, које су дошле, могло се разабрати да уживају у замисли да и парламенат није више искључива домена мушкараца. Свест поноса над постигнутим успехом је доминирала.

Вече је отворила и водила *чехословачка сенаторка госпођа Пламинкова*. Госпођа Пламинкова је воњењем ове манифестације одавала скроз и скроз политичког човека, њени маркантни уводи код сваког говорника и њене речи после говора давали су одличне доказе њене политичке рутине и њеног дубоког феминистичког убеђења. Основни тон њених уводних речи био је искрено признање за непоколебљиво дело за мир, и њено феминистичко и политичко убеђење је нашло израза у завршним речима: „Питање светског мира може се решити само на темељу парламентаризма".

Прва говорница, *немачка социјалисткиња Марија Јухач* — која је као *прва* жена проговорила у немачком Рајхстагу — је вавредном топлином говорила о раду немачких жена у парламенту за заштиту матере и детета. Њен говор је био одлучно одбијање мишљења, које заступа једна мањина у феминистичким редовима и која се испољила у Берлину на засебном скупу, тако-

* Види чланак „XI Конгрес Интернационалне Алиансе" у овоме броју.

званом „Open door council“* да жени радници није потребна никаква законска заштита због њених материнских функција и да јој треба дати слободу да искоришћава своје физичке и душевне снаге, јер може бити само на тај начин једнакоредан конкурентац са мушкарцем. После ње је говорила симпатична Американка, госпођа *Мод Вуд Парк,* која је изнела историјат борбе за женско право гласа у Северној Америци. Местимично је била веома саркастична, што је публика примила са пуно разумевања. *Посланик норвешког ђарламента, госпођа Вих,* је говорила врло духовито о начину борбе норвешких жена да добију јаче заступништво у парламенту. Норвешке жене су прибегле оснивању женске партије, али само као привременом средству. Госпођа Вих каже на то: „...чим смо основале своју партију, почели су нас облетати мушкарци и нудити нам прва места на кандидатским листама, док су нас раније бацали на последња места....“ Белгијанка *ван Думен* говорила је о изборном закону своје отаџбине, који је јединствен на целоме свету: даје женама пасивно право, да буду биране, а не даје им активно право, т. ј. немају права да бирају. (Госпођа ван Думен приличну је била сенсација на конгресу, јер је био с њоме њен муж као једини мушки делегат женске организације; он није изостављао ни једне седнице конгреса). Позната *енглеска феминисткиња, Е. Рајтбон,* која има ту част да је била изабрана као прва жена за посланика од осам енглеских универзитета, нагласила је у своме говору да је најбитнији задатак жениног парламентарнога рада тај да ради за корист целога човечанства, а не за корист појединих група. Говориле су још Украјинка, госпођа *Рудницка, посланик Пољскога сејма* и *Др. Елза Мац, посланик немачког Рајхстага.*

Ове манифестације — жене у полицијској служби и жене парламентарке — показивале су успехе организоване борбе феминисткиња. Жене су ту јавно износиле шта су до сада урадиле добро, али ни кроз један говор се није осећала самохвала, као да су све говорнице непрестано мислиле на речи госпође Corbett-Ashby, које је рекла на отварању конгреса: „Говорићемо о нашем досадањем раду и не тражимо ни комплименте, ни милости, него тражимо само да нас судите по успесима наших напора“. За феминисткиње из такозваних „неослобођених земаља“, т. ј. из земаља где жене још немају право гласа, биле су ове манифестације најјача побуда и давале су моћне наде да и њима неће изостати успех, ако раде свесно, и промишљено и без личних амбиција. Тако су се на тим вечерима тихо, а чврсто везле нити из прошлости у садашњост и будућност. Стари борци су полагали рачуне и задуживали својим радом оне који се тек бојажљиво појављују на позорници.

Најјачи, најхармоничнији акорд са конгреса биле су манифестације за светски мир. На њима је триумфовала интернационална солидарност жена, и солидарност жена и мушкараца у заједничком настојању да створе боље, моралније друштво. Прва манифестација, на којој су говорили као *председник немачког министарства спољних послова министар Др. Вирт, председник Светске Уније Удружења за Друштво Народа* граф *Бернсдорф, госпођа Крауди као изасланик Друштва Народа, најјача између савремених немачких интелектуалки, члан Рајхстага, госпођа Др. Г. Бојмер* и т. д. давала је јасан утисак да је остварење свеопштег светског мира еминентно политичко дело, али и најтеже политичко дело. Друга манифестација, један тако јак приказ ужаса модерног рата са гасовима да су сви учесници одлазили из позоришта као у грозници, била је више управљена на осећаје. Утисак је био тако јак да би у том моменту сигурно сви створили својим живим телима баријеру против топова и пушака на фронту..:. Та манифестација, названа манифестацијом „радног народа и жена“, чинила је са овом првом једну хармоничну целину; обе заједно захватиле су мозак и душу. Под јаким утисцима ове манифестација за мир био је завршен конгрес. Ти утисци су сплели најјачу везу међу члановима Алиансе, која је тиме још једном потврдила да је између женских интернационалних организација најконсеквентнији и најмоћнији борац за мир. Кад је године 1914 цео свет беснео у ратном лудилу и садистички уживао у мржњи, Алианса је без обзира на десно и лево прогласила кроз свој лист: „...Ми морамо поджавати веру да су праведност и самилост веће од мржње и беснила рушења. Ми жене које смо заједнички радиле за једну велику ствар, имамо заједничке наде и идеале, они су несрушљиве везе, које нас удружују. Ми морамо показати да је оно што нас везује јаче од онога што нас раздваја....“

Завршни акорд конгреса неће нико да изгуби своју боју и јачину.

Омладина и женски покрет — трећи значајан моменат берлинског конгреса. Омладина из многих земаља, која је ту манифестовала, дала је доказа да се њен живот креће у врло озбиљним правцима, али да због тога није изгубила ни мало свога чара. Та омладина је весела, револуционарна, руши и гради, забавља се и размишља о свима проблемима живота. Била је критична према женскоме покрету, а била је и захвална. Своју критику је изнела на састанку, који се бавио нарочито питањем феминистичког покрета, своју животну снагу је показала онога вечера кад је расправљала о питању „Омладина и алкохолизам“, а своју захвалност женскоме покрету је изнела у дивном, симболичком приказивању постанка и напретка феминизма. Таква омладина неће никад допустити да феминистички покрет малаксава, она ће га водити до највиших висина.

Борба од почетка феминистичког покрета, борба да се он пробије, борба у будућности за највиши идеал човечанства, за светски мир, спајање омладине и женског покрета, идејно средство жена свих континената, боја и раса, — то су моћни камени темеља на коме почива Интернационална Алианса. Она не носи назив интернационалности као украс, него је њена интернационалност реална чињеница, чија вредност се није никад јаче осетила него што се осетила на берлинскоме конгресу. У ново четвртстолеће свога живота ступа Алианса духовно јака, по својој организацији несломљива, због чега је неопходно потребно средство за напредак феминистичког покрета у свакој земљи. Као идеје водиље нашег будућег рада у земљи и у вези са Алиансом, нека нам буду речи госпође *Corbett-Ashby,* које је изговорила на крају свога говора при отварању конгреса: „Lasst uns den Ausspruch Wein, Weib und Gesang umwandeln in Frau, Freiheit und Friede.“ (Пустите да променимо лозинку „Вино, жена и песма“ у лозинку „Жена, слобода и мир.“)

Београд. **Штеби Алојзија.**

* Види 7 и 8 број „Женскога Покрета“ из тек. год.

Конференција Мале Женске Антанте

Извештај

Од 25—28 јуна т. г. одржана је у Варшави пета конференција Мале Женске Антанте, којој су присуствовали: 2 делегата из Чехословачке, 2 из Грчке, 3 из Румуније, 3 из Пољске и 1 из Југославије (*Др. Маша Живановић*).

После отварања у магистрату — 25 јуна у вече — којему су, осим извесног броја жена, присуствовали посланици појединих земаља М. Ж. А. и на којем су делегати укратко приказали досадашњи рад феминистичких организација у својој земљи — почео је 26 јуна рад читањем извештаја централног бироа, који је био за последње две године у Пољској. Констатује се да је рад у ове последње две године био веома слаб, траже се овој неактивности разлози и председница моли за предлоге, како би се почело интенсивније радити. Према извештају, ревија која је по закључку последње конференције у Прагу, требало да почне излазити као гласило М. Ж. А. није могла излазити ради помањкања средстава. Наместо ревије „председништво је за ову конференцију приредило за сваку земљу по 50 примерака кратког извештаја о досадашњем раду М. Ж. А.

О „материнству и професионалном раду“ реферисала је најпре г-ђа *др. Тилицка-Будзинска* (Пољска) приказујући опћенито утицај послератних промењених социалних и економских прилика на материнство као физиолошку функцију и на друге појаве које прате материнство.

Из Чехословачке је г-ђа *Червенка* реферисала о форми чиновничких закона из свих земаља М. Ж. А. с обзиром на удате жене.

После дискусије примљена је следећа резолуција:

1. Да нарочите благајне економски осигурају мајку, т. ј. да свака мајка добије пуну плаћу три месеца пре и после порођаја.

2. Да се уведу породични додаци који ће се исплаћивати мајкама.

3. Да се ванбрачна деца правно осигурају — по међународним споразумима.

4. Да се посао жене у кући сматра доприносом за издржавање породице и да јој тај рад осигура право на део прихода њеног мужа за њене личне потребе.

5. Старајући се о квалитету исто толико као о квантитету потомства, конференција М. Ж. А. препоручује својим члановима:

а) да *буде и развијају* одговорност људи при стварању нових индивидуа.

б) да пропагирају *свесно* зачеће (концепцију) нових организама.

27 јуна дискутована је „Борба против проституције и трговине женама“. После извештаја југословенске делегаткиње, који је обухватио узроке, стање и последице проституције (инкл. трговинама женама), и специално узроке, стање и последице реглементиране проституције у нашој и још неким другим земљама — *у вези са ширењем венеричних болести и положајем жене* — реферисала је г-ђа *Кантакузен* (Румунија). Она је приказала прве покушаје борбе румунских женских организација против трговине женама. Г-ђа *Крацзинска* (Пољска) приказала је рад пољске женске полиције на сузбијању проституције (посебни извештај)* а г-ђа *Карбанова* (Чехословачка) приказала је стање венеричних болести у Чехословачкој после проведене аболиције. О овом предмету створена је следећа резолуција:

1. Да се укине свака форма реглементиране проституције.

2. Истовремено да се у свим земљама М. Ж. А. уведе антивенерични закон.

3. Да принцип једнакор морала за оба пола буде база сваког васпитања. Да се у све наставне планове уведе и сексуално објашњавање.

4. Да се борба против трговине женама регулише међународним уговорима.

5. Сматрајући да су експлоатисање женске радне снаге и врло ниске плаће најважнији разлози за настајање проституције, конференција М. Ж. А. препоручује својим члановима:

а) да се женама осигура економска самосталност,

б) да се женама омогући професионално образовање,

в) да се помоћу женске полиције осигура надзор омладине.

28 јуна дискутовано је — након кратких реферата грчких и пољских делегата „Могућност светског мира“. У дискусији се опазило више интересантних перспектива: 1) да жене раде на пацификацији у својим земљама; 2) да успоставе пријатељске односе свог најближег суседства (у том смислу је предложила југословенска делегаткиња сарадњу са Бугарском) и 3) да помогну образовати савез сеоских и образованих домаћица, који ће сигурно бити одлучни пионири за мир (посматран са економског гледишта), кад се узме у обзир да н. пр. у Пољској 62% привреде и потрошње лежи у рукама жена домаћица (*извештај госпође Карцевске*).

На крају је примљена следећа резолуција:

1. М. Ж. А. жели да створи стално пријатељске односе на Југоистоку Европе: сматрајући да ће на тај начин помоћи брже постизавању мира не само у Европи него у читавом свету, усваја следећи програм:

а) да ће се борити против ширења сваког милитаристичко-империалистичког духа.

б) да ће се борити против склапања тајних уговора, који би могли сметати економском и политичком зближавању земаља М. Ж. А.

2. Да би се постигло економско и политичко зближавање конференција тражи:

а) царински савез земаља М. Ж. А. и укидање путних исправа;

б) олакшавање транспорта увођењем модернијих комуникационих средстава.

3. Конференција М. Ж. А. тражи:

а) да се осигура свим грађанима земаља М. Ж. А. слобода културног и економског развитка и противи се пропаганди, која изазива претеране националисме;

б) да се шири у школама пацифистички дух, који ће искључити све, што би могло изазвати мржњу или презир према којем другом народу.

4. На предлог Пољске М. Ж. А. изјављује да се против смртној казни и препоручује својим члановима да у том правцу воде живу пропаганду.

При дискусији о даљем раду М. Ж. А. — мора се признати — дошло је до јасног изражаја подвојености у мишљењу о циљевима М. Ж. А. Док Румунска и Чехословачка мимо феминистичког и пацифистичког рада траже да М. Ж. А. првенствено чува постојеће уговоре политичке Мале Антанте, Грчка, Пољска и Југославија су мишљења да М. Ж. А. треба да проводи до крајњих могућих граница свој пацифистички и феминистички програм рада. Из ових схваћања постало је и име М. Ж. А. спорно. Док Грчка и Пољска траже измену имена, Румунска и Чехословачка хоће да остане. Југословенски делегат изјављује да је име сопредно, али да је врло потребно пре свега дискутовати смисао и taison

* Види број 6 „Женског Покрета“ из год. 1929.

d'être М. Ж. А., фиксирати јој разлоге и одредити циљеве са тачним програмом рада, који се морају објавити свим организацијама, члановима М. Ж. А.

Пошто у том питању није могло доћи до споразума, остављено је да се испита мишљење свих женских организација појединих земаља М. Ж. А. и да се донесе дефинитивно решење на следећој конференцији, која ће се одржати после две године у Букурешту.

Осим споменутих резолуција препоручено је од стране Пољске да се проучи могућност реформе кривичних закона с обзиром *на побачај*, како би се овај просуђивао на становишта хигиенског, економског и социалног. (Реферате су примили Пољска и Југославија).

Румунија предлаже да се проучи историат и културно-економско значење мањина појединих земаља М. Ж. А. (да израде све земље).

Румунија даље предлаже да по њеном примеру — у сврху зближавања и упознавања и остале земље М. Ж. А. осигурају стипендије за студије младих девојака. (Румунија је до сада имала две стипендије за Чехословачку, а у Чехословачкој припремају стипендију за румунску студенткињу).

Чехословачка предлаже да се у циљу економскога зближавања редовно одржавају изложбе продуката женскога рада земаља М. Ж. А. За ову сврху осигуран је већ транспорт и место излажења приликом прашког сајма који ће се одржати крајем месеца септембра т. г.

На крају је изабрано председништво за идуће две године: председница г-ђа Кантакузен — Букурешт; п.председница г-ђа д-р Тилицка-Будзинска — Варшава; секретар г-ђа Черкез — Букурешт; благајник г-ђа Ботез — Букурешт.

Сарајево. **Др. Маша Живановић.**

XI КОНГРЕС ИНТЕРНАЦИОНАЛНЕ АЛИАНСЕ ЗА ЖЕНСКО ПРАВО ГЛАСА

I.

Извештај

Југословенска делегација на XI конгресу Интерн. Алиансе у Берлину била је састављена на следећи начин: *Штеби Алојзија, председница делегације; чланови: Атанацковић Милена (Београд), Узелац Марта (Загреб), Воде Ангела (Љубљана), Др. Живановић Маша (Сарајево).* Пошто делегација није била тако многобројна да би био у свакој комисији по један наш представник, делегација је изабрала оне комисије које је сматрала за најважније. Наши делегати су радили у следећим комисијама: за једнак морал, неудату мајку и њено дете (тој комисији је председавала гђица Атанацковић), једнаке услове за рад мушкарца и жене, породичне додатке, изједначење жене пред законом и на последњој седници комисије за мир и Друштво Народа.

Прва седница управног одбора Алиансе је била 12 јуна, друга 13 јуна, а после конгреса још 23 и 24 јуна. Тим седницама присуствовала је као члан управе Алиансе гђица Атанацковић, која је била изабрана у управу на конгресу у Паризу г. 1926. 13 јуна била је седница управе Алиансе са свима председницама делегација и тој седници присуствовале су гђице Атанацковић и Штеби. 14, 15 и 16 јуна биле су седнице комисија, а 13 јуна се поред тога одржала још седница представника земаља, где жене још немају право гласа. На састанку тих такозваних „неослобођених земаља“ било је закључено да Алианса упути представку Друштву Народа са молбом да Др. Н. препоручи свим државама без женског права гласа да те државе изједначе жене са мушкарцима с обзиром на политичка права.

На седницама управног одбора претресала су се сва питања око рада комисија и конгреса, о пријему нових чланова, о сарадњи са Интернационалним Женским Савезом и т. д. Пошто су сва та питања техничке природе, ми се нећемо на њима задржавати, али ћемо доносити у нашем листу све резолуције, које је примио конгрес и које су се израђивале у комисијама. Уз резолуције ми ћемо дати кратка објашњења тако да ће имати свака жена, која се интересује за рад Алиансе, тачан преглед свих питања, која се расправљају у Алианси.

17, 18, 19, 20, 21 и 22 јуна одржавале су се пленарне седнице конгреса, које су трајале с кратким прекидом у подне, цео дан. Уз кратку уводну реч сваке председнице комисије, поднете су биле пленуму резолуције, између којих је био примљен велики број једногласно. За време конгреса обавили су се избори нове управе, која се бира за три године, од конгреса до конгреса. *За председницу је била по трећи пут једногласно изабрана опет госпођа Corbett-Ashby*, што је примио конгрес са огромним овацијама омиљеној председници. *Са великим задовољством констатујемо да је била изабрана у управу Алиансе опет гђица Атанацковић, а на седници ново изабраног одбора, који се конституише сам између себе, била је једногласно изабрана за другог секретара Алиансе.*

Госпођа Др. М. Живановић, која се у комисији за једнак морал тако истакла да је председница комисије, и за коју је госпођа Др. Луиси рекла да би желела већи број онако способних чланова у комисији, Г-ђа Живановић је добила од енглеских жена, које раде у организацији, звато „Birth control“ (контрола рађања), позив да дође још ове године у Лондон да студира тамо питање контроле рађања.

За време конгреса била су три велика скупа, на којима је било попречно 4000—5000 особа. Ти скупови су имали следеће теме: 17 јуна „Рад женске полиције“, 18 јуна „Женско право гласа и његови досадашњи успеси“, на коме су говориле жене парламентарке, и 21 јуна „За мир и Друштво Народа“, на коме је говорила и наша председница делегације. У суботу 22 јуна у вече је била манифестација омладине на такозваном „Sportforumu“, сасвим на периферији Берлина. Ову лепу манифестацију је мало покварила киша, која је почела падати баш у моменту, кад је говорила омладини у име управе Алиансе гђица Атанацковић. Њен говор био је примљен са великим и срдачним одобравањем.

Наша делегација је на конгресу дошла у ближи додир са председницом бугарске делегације, госпођом Ивановом, и с њоме утврдила програм, на основи кога би се могла створити радна заједница грчких, бугарских и југословенских жена. О томе ћемо известити све Ж. П. још детаљније.

Место, у коме ће се одржати идући конгрес Алиансе, није још дефинитивно утврђено, у изгледу је Букурешт или Атина. Комисија за мир је на својој последњој седници, којој су присуствовале од наше делегације гђице Атанацковић и Штеби, расправљала о програму свога будућег рада. Комисија има у програму да одржи на Балкану једну сличну конференцију за мир као што је била преклањске године у Амстердаму.*) Наши делегати позвали су комисију да одржи ту конференцију у Београду. Конференција ће бити по својој прилици с јесени идуће године. Позив је био примљен са великим одобравањем.

На крају овога кратког извештаја морамо нарочито истакнути једну личност са конгреса, која је привукла одмах првог дана општу пажњу. Познато је да су званични језици на конгресу енглески, немачки и француски и да је обичај да се преводе сви говори на сва три језика. Тај тешки посао обавила је са чудноватом прецизношћу и савршеним стварним реасимирањем свих говора госпођица *Марија Гинсберг*, која је била нарочито позвана за тај напорни посао из Женеве, где ради у библиотеци Друштва Народа. За свој ванредни труд добила је на завршетку конгреса такав аплауз као што га није добио нико други, а од управе красан поклон.

Немачке жене и све немачке власти су биле према гостима веома љубазне. Немачке жене су биле спремиле за сваки дан нарочити програм за разгледање важних социалних институција. То разгледање је створило заправо један конгрес за себе, само на жалост наша делегација због своје малобројности није се могла користити том ванредном приликом. Друштва, поједине истакнуте личности и представници власти приређивали су делегатима лепе пријеме: општина Берлин је давала ручак, председник владе Милер приредио је чај у дивном парку палате председништва владе, исто тако председник парламента Лебе, министар спољних послова и министар унутрашњих дела давали су красно вече са концертом и филмом „Руке, које стварају“ (4 немачке уметнице на раду), на терасама зоолошке баште, пруска влада давала је свечану представу у државној опери и т. д.

О неким појединостима конгреса, за које мислимо да ће пробудити интересовање наших читалаца, писаћемо још у нашем листу да бисмо дали што потпунију слику конгреса.

Као што смо већ напоменули у уводу, доносићемо постепено све резолуције са објашњењем и молимо нарочито чланице свих Женских Покрета да пажљиво прате те резолуције. Данас доносимо *извештај комисије за положај жене пред законом.*

Београд. **Штеби Алојзија.**

*) Види бр. 21 и 22 „Женскога Покрета“ из г. 1927.

II.

Положај жене пред законом

За време Париског Конгреса И. А. 1926 год. приређен је био у Паризу велики митинг против Наполеоновог Законика. Жене, најбоље говорнице из романских земаља у којима се такође још држе на снази одредбе или принципи Наполеоновог Законика, снажно су илустровале све ругобе овог застарелог законодавства у коме је жена још у ропском положају, и одлучно су тражиле његово потпуно укидање. (Види „Женски Покрет“ бр. VI. од 1926 г.)

Овај митинг имао је огроман успех; разноликост законодавства у погледу жене привукла је општу пажњу, а нарочито положај удате жене пред законом. Тада је било одлучено да се образује једна комисија, којој ће се поверити да испита положај жене пред законом у разним земљама, да испита добре и рђаве стране разних законодавства у пракси, и најзад у колико побољшање положаја жене пред законом има позитиван утицај на побољшање породичног и друштвеног живота уопште. Председништво ове комисије је било поверено париском адвокату г-ђи Suzanne Grinberg-Aupourrain.

Студија комисије за ове прве три године у главном се односила на следећа испитивања:

1) Правни положај жене у браку с обзиром а) на њену личност; б) на њену имовину.

2) Права мајке према брачној деци: а) за време живота оца; б) по смрти очевој.

3) Правни положај жена, као жене и као мајке, у случају развода брака.

Прва школа жена инжињера у Француској

(Institut éléctro-mécanique feminin à Paris)

Редак пример одушевљења и енергије

Оснивачица а уједно и директорица те школе је г-ђица Marie-Louise Paris.

Млада жена од каквих 36—37 година. Ко ју види тек летимично на улици и не слути да се у тој скромној, сасвим младеначкој фигури крије таква динамичка снага, која је била кадра да, сасвим сама, једино својим одушевљењем и енергијом, непоколебивом устрајношћу и непрекидним радом покрене тешке точкове великога строја разних предрасуда, ограничења, неповерења и т. д.

Но ко доспе да се загледа у оне добре, толико изражајне и дубоке очи, види оно високо чело око кога се размахала бујна црна коса, ко уочи ону волунтаристичку брадицу, тај зна да се налази пред агилном женом, чија је цела, особито духовита физиономија, само одраз јаке унутарње воље и снаге.

Апостол своје идеје и свог рада управо с детињастом радошћу и увек једнаким заносом спремна је да вам даде затражене информације. Ма колико изморена од посла, може ипак сместа сваку ствар да постави на своје место; тек притисне шараф и строј већ ради. Прави електромеханичар!

Прва импресија коју добих угледавши је била је: ванредно симпатична „жена акције“. Уз ту чисто духовну констатацију придружио се и други осећај. Радост над великим, тако чистим charme-ом те жене, који и сасвим нехотице обара већ застарелу предрасуду да интелектуална жена губи сваки свој чар, а потпуно уништава мишљење, да је жена створена тек на радост мушкарцу. То је тип жене што представља човека у најширем и највишем смислу речи, јак и необорив фактор већ и данашњег, а поготово будућег друштва у свему, што значи еволуцију и прогрес.

И сви они, који долазе у дотицај с г-ђицом Парис то осећају и зато јој се редом отварају и сва врата, па кад се она једном у старости осврне на свој живот, моћи ће са задовољством да констатује, да није бадава живила.

Да се осврнем мало на њен досадањи живот:

Рођена у Besançonu, из старе грађанске породице, нашла се иза рата у ситуацији да сама зарађује не само за свој живот, већ да уздржаје иза смрти очеве и своју породицу. Ма да бејаше готово још дете, дала се одмах на посао, посвршавала разне испите, постигла основне дипломе и како је требало живети, зарађивала је давањем часова.

Но то ју није задовољило. Инстинктивно је осећала да треба да дође у престоницу. И једног лепог јутра осванула је у Паризу, најскромније што је могла, опремљена једино непоколебивом вољом да продре и успе и тако помогне својој породици. И ту је наставила с давањем часова — 3 фр. по часу! Но како је подучавање сматрала готово апостолским својим дејством, давала их је свом душом и услед тога било је наравно, да се повећао и хонорар а и број часова, помоћу којих наставља студију. Полаже матуру и уписује се на Сорбону где сјајно полаже разне испите. Особито упада у очи својом способношћу за математске науке. Но још се не решава за наставничко звање. Индустрија ју привлачи. Држи, да има у индустрији појединих грана, у којима се жена може добро упослити.

Улази у специалну електромеханичку школу и добија и онде као и у електромех. институту у Греноблу дипломе. Постала је инжињир! Прима место у једној великој творници, где је домала стекла и врло повољну материалну ситуацију.

Но још није задовољна. Посао, којим се бави, не задовољава потпуно сав њен активитет.

Она је постигла за чим је ишла, није ли сад њена задаћа да утре и другима пут?

Поново ју настава привлачи. Уверена је да жена мора успети особито у малој индустрији: електричарским радовима, фабрикацији волтаметара, светиљака и т. д. Зна да је жена — инжињер особито потребна у творницама, где су и жене раднице.

И ево је поново у Паризу, овај пут с одлуком, да свори женску ин-

У овој првој етапи свога рада, комисија се ограничила само на испитивање законодавстава, а сада ће прећи и на последице њихове примене и утицај у приватном и јавном животу.

1.) Правни положај жене у браку

Има још један приличан број земаља, чије се законодавство држи потпуно, или донекле у неколико, принципа Наполеоновог Законика. Међу малим бројем земаља, са најнеповољнијим законодавством за жене, налази се један велики део наше земље, где је жена пред законом не само подчињена, него тако рећи и безправна. Највећи број земаља усвојио је принцип већег или мањег ауторитета мужа над женом, док најнапредније земље изједначавају жену у браку са њеним супружником (Сједињене Државе Америке, Аустралија итд.), признају јој пуну правну способност, само задржавају право мужа да бира место становања, где ће жена мора пратити.

У колико се тиче права удате жене да располаже својом имовином, жене у нашој земљи имају један ретко неповољан положај; у свима цивилизованим земљама усваја се принцип да удата жена може потпуно самостално руковати и располагати својом имовином, ограничења у погледу имовине удате жене у извесним земљама постоје још у толико, у колико су предвиђене у брачном уговору који је закључен; само овде треба приметити да исти ти брачни уговори имају ограничења и у погледу имовине мужа (Француска, Белгија, Холандија и т. д.).

Са задовољством можемо констатовати да је у свима законодавствима спроведен принцип, да жена својом зарадом може слободно располагати, само је често законом приморана да доприноси за издржавање породице.

2.) Права мајке према брачној деци

Ово је један од најболнијих дело-ва у законодавству свих народа. Кроз читаве векове мати је била немоћна да се одупре оцу у погледу његове апсолутне власти над брачном децом, па овај принцип, на жалост постоји још и данас у многим законодавствима. И данас најчешће наилазимо да је родитељска власт за живота оба родитеља додељена само оцу, рећи је случај да родитељска власт припада подједнако обојици родитеља, а нигде нисмо наишли да је родитељска власт додељена само мајци! Принцип да је очева власт над брачном децом јача од материне, преовлађује у највећем броју земаља (Холандија, Белгија, Немачка, Енглеска, Чехословачка, Грчка, Италија, Француска, Румунија, Угарска, наша земља и т. д.). Као типичан случај да наведемо пример родитељског благослова при закључењу брака: најчешће је случај да је само очев пристанак довољан. У Француској један скорашњи закон донео је одредбу, по коме у случају размимоилажења у гледишту при закључењу брака детета пристанак једног родитеља је довољан, па дакле да је то мати или отац.

У новијим законодавствима већ се почео установљавати принцип, да у случају несагласности родитеља у погледу судбине детиње, на захтев једног родитеља може се приступити суду, који је компетентан да донесе дефинитивну одлуку, (Енглеска, Аустралија, Сједињене Државе Америке). У Аустралији су установљени нарочити судови, пред којима је процедура врло упрошћена, већство је поверено судијама са нарочитом педагошком спремом, без великих финансиских издатака за родитеље, како би се овај начин рада у погледу решавања судбине деце најбоље популаризовао. Стављено је у задатак Алианси да овај начин узме специјално на студију.

После смрти очеве, власт очева се у многим законодавствима (пример наша земља), преноси на законске или тестаментом одређене туторе. Овај принцип, који још постоји у законодавствима највећег броја земаља, у најмодернијем законодавству почиње да се замењује принципом, да преживео родитељ има право потпуно самосталне власти над депом.

3.) Правни положај жене, као жене и мајке у случају развода брака

Развод брака, било потпун или само раставе од стола и постеље, признат је у свима законодавствима у свету. Овде су жене са мушкарцима свуда изједначене у толико, што се растава може изрећи на тражење жене као и на захтев мужа (Египат чини изузетак, што муж може жену да отера не дајући зато никаквог образложења). Принцип материалне накнаде жени, у случају развода брака када је кривица на страни мужа, у модерним законодавствима је потпуно заступљен.

У случају развода брака у највећем броју законодавстава је заступљен принцип, да се деца додељују оцу и мајери ако их има више. Случај наше земље, да отац има веће право на децу при разводу брака, један је од најгорих и у модерним законодавствима већ потпуно избачен.

У Немачкој се деца додељују супругу који није крив, иначе у случају подједнаке кривице, женска деца поверавају се мајери а мушка оцу. Овај принцип тежи да се усвоји у модерном законодавству.

Испитујући положај жене пред законом, Алианса је могла констатовати један непобитан факт, да у колико је земља некултурнија, у толико је неповољнији положај жене пред законом, и са порастом културе, појављује се у свима срединама тежња за изједначење жене и мушкарца пред законима. Буђење женине свести и њихов утицај на политички живот народа, доприноси рапидно побољшању материалног и моралног положаја жене уопште. Интересантно је констатовати, да у земљама, у којима је положај жене у породици и у јавном животу боље обезбеђен, да је породични живот чврши, породице економски и социално на много вишем ступњу, а деци, чија је судбина тесно везана са судбином мајке, много је боље обезбеђен физички и морални развитак. У овоме правцу је испитивање и констатација Алианс донети неминовно драгоцених података за борбу жена у погледу њиховог ослобођења.

На свршетку Комисија је усвојила следеће резолуције, које је Конгрес једногласно примио. Ове резолуције изражавају главне принципе којих ће се чланови Алианс држати у своме раду:

I. Да жене удате или неудате, у браку и ван брака, буду у грађанском праву потпуно изједначене са мушкарцима.

II. а) Да мати и отац имају подједнака права према своме брачном детету.

б) У случају несагласице родитеља у погледу судбине детета, да родитељ може затражити интервенцију извесног суда као арбитра, и да функцију арбитра могу обављати како мушкарци тако и жене.

в) Да се при разводу брака, или растави од стола и постеље, у погледу додељивања деце родитељима, једино узима у обзир интерес деце.

Београд. **Милена Атанацковић.**

Жена по католичком мишљењу

„...Мислим да католичке изјаве о женском питању мора регистровати сваки озбиљан женски лист, јер свуда имамо заједничке женске организације“...

Уредништво потпуно прихвата мишљење, изнесено у горњем цитату из писма аутора овога чланка и досада није никад затварало лист гледиштима, с којима није било у целости сагласно. Уредништво „Ж. П.“ само жели да *све* жене сматрају „Ж. П.“ за своју слободну трибину где могу говорити о својим *начелима*. — Уредништво.

Није ни мало нова констатација да католицизам није испунио према жени све своје задатке. Истина да је величањем девичанства и чистоте, и нераздвојном брачном везом поставио основе женином достојанству, али је на другој страни наглашавањем патриархата и кривице прве жене у рају представио жену уопште као завезника демона. Католицизам је тиме жену дубоко понизио. Католицизам се тако исто дуго одлучно одупирао ослобођењу жена; тек после одсудне победе демократизма и социалне мисли; он је формално признао једнакоправност жена. Али, у пркос томе, потцењивање женског пола, које је владало у раније доба, у католичким редовима није још потпуно ишчезло. Има још појединих личности, које су дубоко проникле у женско питање и женину судбину, и које имају и храбрости да кажу истину. Једну такву изјаву доноси позната угледна, научна католичка ревија „Stimmen der Zeit“ у мајском броју. F. Eugelbert Krebs пише у чланку „Животна питања католичке академичарке“ следеће:

„Католичка црква је највише формирала женску душу. Она је и усрећује и теши. Радосна и благодарна писма академски образованих жена у позивима су увек нови сведоци за то. Али, академичарка се не пробија увек лако до таквих искустава. Њена медицинска и биолошка спрема, њена социолошка и историјска сазнања отварају пред њеним очима бездане о којима у своме детињству и школско доба није ни слутила. Кад зна за беду жене која се провлачи кроз хиљаде година, кад зна за женине патње садашњости, и кад зна да је женина душа оптерећена од свога почетка тешкоћама и могућим телесним мукама, она са страхом пита: како је могао Свемудри и Свемогући кад је он сама доброта, како је могао оптеретити са толико сраморе и ропства, толико насиља и мука једну половину човечанства? И како је црква у том погледу донела многе промене, да ли признаје и последњу и основну промену — или можда још увек на неки начин заступа гледиште да је жена мање вредна? Да ли нису њени службеници и представници тако често завладани слабо прикривеним, понекад несвесно суровo изреченим потцењивањем према жени?

Као догматик признајем да остаје питање — како се поклапа доброта Божја, мудрост и свемогућност са безмерним патњама жена, које нам саопштавају историја морала човечанства и социологија садашњости — тешко разумљиво без обзира на први грех. Нагласити можемо само то да је то питање само један део питања, како су уопште могуће патње у делима *доброга* Бога. Лакше је одговорити на оба друга питања: ако је црква пробудила и ослободила жену за разнолике позиве, да ли то није знак презирања кад је искључује из свештеничког позива до наших дана и за сва времена? И даље: да ли не показују многи службеници и представници цркве сасвим у својој мушкости основно потцењивање жене са преко стотину примедаба и фраза, које су незгодне, а по неки пут сасвим свесне?“

Цркви самој, каже Krebs, туђе је свако понижење и вређање жене као мање вредног бића. Она се само придржава разноликости позива према разноликости способности, која је постављена од Бога. „Не можемо порицати“, продужује аутор, „да се према производима црквене литературе и према свакидашњем понашању види мушка ограниченост и неспретност да свештенство лично презире жену, што буди у академски образованој жени, која све те проблеме јасно схвата, одвратност. Прекућатају аскетске књиге, које би требало да покажу свештенику демона у властитом телу, а које место тога означују жену за носиоца демона, који завађа. И многе мање важне ствари рељају. Оно наглашавање разумевања „женских слабости“, на које наилазимо у многим списима свештенства о женском питању, само сувише јасно показује да се писац сматра узвишеним над свима таквим стварима, а међутим можемо наћи такозване „женске слабости“ — на пр. гиздавост, властољубивост, љубомору, осетљивост — такође код мушкараца и свештника“.

Аутор чланка даље излаже да мора на душевност академски образоване жене (сваке!) разорно утицати погрешно поступање свештеника, и долази до закључка да једног свештеника према жени мора водити увек најлуније поштовање, да он мора гледати у свакој жени слику своје мајке и сестре. Целибат налаже уздржљивост, али ту мора бити поштовања.

*

F. Krebs констатује у свом чланку да упркос неспретном понашању у делима и речима, ипак не постоји ни један други мушки позив који би се тако пожртвовно залагао за чистоту женског достојанства, за помоћ жени у свима патњама живота као што то чини католички свештеник. То је истина и као доказ наводим само један пример: Dr. Karl Sonnenscheina, апостола модерног Берлина, који је умро у почетку ове године. Једна академичарка пише о њему у листу „Christiliche Frau“, између осталог, следеће:

„У ово доба многи између нас нису читали Јеванђеље. Хтели смо да хришћанство постане крв и месо, да васкрсне у модерном човеку, и то баш у човеку највише душевне и животне потенце, који се не боји ни једне истине, а ипак се чува декаденције. Хтели смо сродног свештеника, божје особе, који би био у исто време и велики човек. Тада смо срели Sonnenscheina: у њачким социалним друшинама, у његовом берлинском кругу, у салонима његових пријатеља, у његовој канцеларији. Били смо од њега толико понесени као што су људи који хоће да иду за учитељем као ученици. То је био човек који је учио како се живи. Многи су хтели у његову школу, убеђени да ће им он разрешити све проблеме. Било је то у ње-

---

жењерску школу. Треба јој локал, а она нема новаца, да га изнајми. Обраћа се стога на државу, која располаже разним неупотребљеним локалима.

Сасвим сама, оружана једино једним препоручним писмом свога бившег професора, даје се на молевствење. Сви је сусрећу с великим симпатијама, и директор уметно-обртне школе (Conservatoire national des arts et métiers) ставља јојна диспозицију толико дворана, колико јој треба.

И она почиње с првим течајевима. Но како нема потребних инструмената, измоли од директора де l' Ecole centrale (високе тех. школе у Паризу) дозволу да сме са својим ученицама радити у његовим лабораторијама.

Остварила је свој сан.

Према претходној спреми и циљу има и разних категорија ученица, од једне, две и три године школовања. И не само да је број ученица велик, него се и сва могућа индустријска подузећа обраћају на школу тражећи младе инжињере. Жена има врло често јаче развијен осећај одговорности но мушкарац, па јој зато у раду и много цене. Стога није никакво чудо да млада девојка тек што изађе из школе сместа добија намештење с почетном платом између 1000 и 1800 фр. месечно — већ према спреми.

То г-ђица Парис још увек није потпуно задовољна и сад ради на томе, да подигне једну велику аутономну, интернационалну женску електром. школу, која ће имати све могуће амфитеатре и лабораторије, а пружати ће уједно и лепо обданиште младим девојкама. Неколико милиона јој је за то потребно. Упутила је стога топли и убедљиви апел на целу француску јавност и већ помало капљу дарови тутора и приложника. Озбиљношћу свога карактера и рада убеђује свакога о вредности и користи својих основа, а дубоко вера и гвоздена енергија спојена с непоколебивим одушевљењем за ствар помажу јој, да продире са свиме што жели — а жели само оно најлепше и најбоље.

Париз. **Јулија Бошковић**

Ширите „Женски Покрет“

говој канцеларији. Доктор је слушао и нотирао. Телефон је звонио непрестано. Затим се опет обратио госпи: „Да ли ћете бити љубазни да однесете ово цвеће ванбрачној мајци на клиници: Златно дете има. Прошле недеље су је извукли из реке“. Да, Sonnenschein је делио судбину жена као што је може поделити само најхрабрији свештеник и мушкарац пун витешких особина. Због своја безмерног поштовања жене, остаће незабораван и безпримеран“.

Љубљана. Ј. К.

Пре 15 година

Август 1914 године — пола Европе у пламену, пола Европе на путу у смрт. У лудилу тих дана трезвене речи против крвавог разрачунавања народа биле су говорене у ветар, али их, ипак, не смемо никада заборавити.

У тој катастрофи *Интернационална Алианса за женско право гласа* није попустила, и храбро је иступила *против рата*. Подпредседница Алианс *г-ђа М. Фосет (M. Fawcett)* 3. августа 1914 г. је на своју одговорност поднела свима представницима страних држава у Лондону и енглеском министарству спољних послова следећи акт:

„Ми, жене из свих делова света, гледамо са страхом и ужасом на моментани полагај у Европи, који ће један део света, а можда и цео свет, повући у грозоте и несреће рата. У овоме страшном тренутку, у коме почива судбина Европе на одлукама, у којима су жене без удела, ми не можемо као мајке ове генерације, мирно остати по страни. Пошто смо политички бесправне, можемо само молити владе и силе да спрече безмерну несрећу, која нам прети. Ни у једној између држава, које су непосредно учествовале у избијању рата, жене немају никакав директни утицај на политичку судбину своје земље. Оне су у једном неиздржљивом полагају, гледајући угрожено оно што највише воле и цене — отаџбину, породицу, наследство — чак и више, све то је изложено сигурној и дуготрајној штети, а оне, у својој бесправности, не могу то да спрече ни ублаже. Ма како да се сврши овај рат, он ће само учинити да човечанство осиромаши, да потисне у натраг цивилизацију, и спречи тежњу да се народним масама постепено побољшава њихов положај, од чега зависи право благостање.

Ми жене из 26 земаља, које смо се удружиле у Интернационалној Алианси за женско право гласа са жељом да делимо са мушкарцима силу, која формира судбину народа, обраћамо се вама са молбом да употребите сва могућа средства за споразум, као што је арбитрарни суд за интернационално споразумевање, да се половина света не утопи у крви“.

M. Fawcett

У горњем чланку „Пре 15 година“ објављујемо један документат, који ће за увек сведочити за јуначко држање госпође *M. Fawcett, некадашње подпредседнице Интернационалне Алианс за женско право гласа*. Сада долази из Лондона вест да је ова храбра жена умрла 5 августа у јутру, стара 82 године.

Госпођа Fawcett заузима у историји енглеског феминизма часно место и добила је назив „мајка сифражеткиња“. Почела је активно радити у енглеском феминистичком покрету године 1869 и остала је у његовим првим редовима 50 година, до 1919. Те године дала је оставку као председница енглеског Савеза за женско право гласа. Била је те среће, да је доживела прве борбене почетке енглеског феминистичког покрета и његову победу. За борбу за женско право гласа она је умела придобити онако знамените личности као што су John Stuart Mill, John Morley и Charles Kingsley. Госпођа Fawcett се удала г. 1869 за познатог, слепог енглеског министра пошта, Fawcetta.

Одмах, кад је настао рат, госпођа Fawcett је образовала један одбор у Лондону, који је под покровитељством Интернационалне Алианс за женско право гласа радио на томе да бар мало ублажи страшне последице рата. Рат је био затекао у Енглеској око 1000 жена, које су биле грађанке Немачке и које су брзо остале у тућој земљи без средстава. Поменути одбор је успео да их смести по породицама и да их тако сачува страдања, а доцније му је пошло за руком да их пошаље у пратњи жена из неутралних земаља преко Холанске у Немачку. Још беше хумано дело учинио је тај одбор за избеглице из Белгије, који су се налазили у Холандској. Било их је око 80.000. Одбор у Лондону је одмах онога дана, кад је чуо за њих, послао 4 вагона животних намирница и скупио за кратко време 4500 фунната стерлинга.

Госпођи Fawcett, као правој феминисткињи пуној пожртвовне љубави и неустрашивом борцу за правду и мир, биће сачувана међу целим културним светом трајна успомена.

Београд. Ш. А.

Брак и политика популације

— Наставак —

III. Брак

Прије, него се сасвим летимично послужимо хисториом људског друштва с обзиром на брак — ми можемо данас да га дефинишемо ријечима филозофа-пјесника Ничеа, који каже: не само да се расплођујеш, него да се усавршаваш — томе нека ти помогне брак (Брак је воља двоје људи, да створе нешто боље од себе). („Nicht nur fort sollst du dich pflanzen, sondern hinauf! Dazu helfe dir der Garten der Ehe! — Ehe: so heisse ich den Willen zu zweien, das Eine zu schaffen, das mehr ist als die es schufen!)

Брак — и ако једна од најтрајнијих установа људског друштва, — као и све остале установе мењао је форму — а данас је стигао дотле, да се од широких маса *игноришe његов природни разлог и природни циљ*.

Ову је тврдњу потребно конкретно објаснити: Друштво данас сматра пуноважним онај брак, које је санкционисан од неке људске власти — не испитујући нити могућност потомства, нити ако га предпоставља његов ев. квалитет. Друштво толерира, оправдава чак и законом заштићује намјерно стерилан брак — а не признаје него законски запоставља односаје људи којих су последица често здрави и способни потомци — ако ти односаји немају легитимацију какве контролне власти.

У погледу схватања брака излазе из тога два опречна мишљења: једно чисто биолошко — које браку даје важност само по његовој функцији за индивидну и врсту — друго, које по произвољно постављеним правилима, која често нису сагласна са принципима биологије, тјера брак у службу капитализма, друштвених амбиција итд.

Оваква дисхармонија у схватању морала је довести у питање установу брака. Вјеровато је да ће ново схватање брака, које ће водити једнако рачуна о његовој биолошкој, као и социалној задаћи, бити темељ за здравију и сретнију будућност човечанства.

О развитку брака постоје разне теорије. Најближа стварности изгледа да је следећа:

Хипотезе о полигамним прастадима дјеломично су потврђене истраживањима Дарвиновим и Аткинсоновим — а биогенетски основни закон Häckel-ов добио је скоро значење научног факта истраживањима О. Ланга и нарочито Фројда и омогућује нам реконструкцију сексуалних односаја у прехисторијском времену. Овај је период означен општим промискуитетом. — Митоси најдавнијих времена као и хисторијски подаци извјесних културних народа н. пр. Египћана слични су церемонијама данашњих дивљих народа Аустралије и Океаније, и показују да је међу њима на пр. incest т. ј. брак блиских сродника врло распрострањен. Тек допирањем културе видимо извјесно избјегавање, неко диференцирање тко с ким смије живити у браку. Последице овога биле су „бракови група“ — из којих су се развили многами бракови, на које наилазимо у првим почетима хисторије.

И ако се је форма брака у хисторији мјењала релативно промјенама друштвеног схватања уопште, те је показивала абнормалне појаве многоженства, мормонства, слободне љубави и т. д.; — и ако у сва доба до данашњих дана — према степену културе дотичног народа — видимо, да је брак имао неку капиталистичку ноту, јер је отмицом, као поклон, као награда, као монета у трговини — служио само повећавању нечијег имовног стања — ипак од свих људских установа видимо у хисторијском времену моногамни брак као најсталнију форму — којој се, после најчудњих ефемерних појава — људи увијек враћају. Јер брак — органска заједница двоје људи, који стварају нову индивуу саджи елементе биологије, етике, личног интереса и националне економије.

Образлажући свој Code Civil (у којему је брачни закон дошао још доста далеко од заштите брака у смислу квантитативне политике популације) већ Наполеон је изјавио: брак се постепено усавршава и њему изгледа да су подложни сви остали људски интереси.

Полазећи са становишта, да брак служи стварању потомства — а не задовољавању сексуалне раздражености, стицању иметка или извјесног друштвеног положаја — сваки брак има далекосежни утицај на много касниа покољења *преношењем особина и диспозиција — и стварањем прилика, од којих ће овисити јакост или слабост њихових потомака.*

После истраживања и опажања Мендела и Дарвина разумљив је и оправдан увод, којег је написао оснивач модерне науке о еугеници — Галтон — у својој књизи: Генијалност и наслеђе. Он каже: „Ја у овој књизи хоћу да докажем, да су природне особине човјека стечене наследством под истим условима, који одлучују за форму и физичке особине целог осталог органског свијета. Али, ако је одабирањем могуће одржати и усавршити неку расу паса или коња, који се одликују брзином или којом другом сличном способности — морало би бити могуће кроз генерације — нарочито изабираним браковима — одневговати нарочито даровиту људску расу. Ја ћу тако, каже Галтон — доказати, да дневни социални фактори утичу: неки на пропадање — а неки на усавршавање људске расе. Ја тврдим да свака генерација има ванредан утицај на следећу генерацију и тврдим даље, да је наша дужност испитати величину ове силе и примјенити је тако, да она постане што кориснија становницима ове земље“.

Можда је Галтон претјерао, кад је устврдио, да дијете наслеђује $^1/_2$ особина од родитеља, $^1/_4$ од дједова, $^1/_{16}$ од прадједова и т. д., али узевши у обзир правилност наслеђивања у Менделовим покусима, па извјесну правилност у наслеђивању неких људских особина (на примјер код хемофилије — коју редовно женска дјеца преносе на своје мушке потомке) не смијемо Галтонову тврдњу сасвим одбити — поготово стога што се већина досадашњих опажања о наслеђству међу људима односи на негативне стране, на дефекте; а појава наслеђивања код намјерног одабирања квантитативно добрих јединица — међу људима тако су ријетке да за сада не дозвољавају никакве дефинитивне закључке. Ако за сада не усавршавање, оно бар одржање извјесног типа људи, извјесне расе на неком повољном степену дужност је квалитативне политике популације. Ово је могуће само у *смишљеном браку*, т. ј. у браку који искључује физичке и психичке дефекте у антесценденцији и који искључује индивидуалне особине, које би могле оштетити наследну пласму.

Ови су услови при склапању брака досада скоро сасвим занемарени. Водило се рачуна о економским приликама брачних другова, тражила су се увјерења о познавању извјесних грађанских или религиозних закона, особинама тијела, које се односе на пролазне захтјеве естетике — а врло мало, спорадично и несистематски се водило рачуна о здрављу душе и тијела, и ако баш то здравље чини судбину појединаца и народа.

Судбине појединаца и народа и јесу сви они биолошки, а усљед њих и физички, економски и социални фактори, за које појединац није одговоран, јер су последице лоше комбинованих пређа, а народи нису одговорни, јер још нису постали свјесни одговорности појединаца за заједницу. —

Треба се сјетити Ибсенових „Сабласти“ — трагедија, која је у животу чешћа, него што се замислити даде — примјера индивидуалне судбине, — а како се стварају судбине људских заједница показати ће нам овај провјерени случај: Једна алкохоличарка, рођена 1740 године у Њемачкој — живела је до смрти као вагабунд. 1893 живело је 834 њених потомака — од њих 709 била је познata судбина: било је 181 проститутчкиња, 142 просјака, 40 неспособних за самосталну зараду; 76 тешких злочинаца — међу њима 7 убица. У четвртој генерацији све су жене биле проститутчкиње, а сви мушкарци злочинци. Њемачку је државу та фамилија коштала отприлике 5 милиона марака т. ј. 50 милиона данашњих динара!

Да би брак свјесним и намјерним, целисходним одабирањем осигурао егзистенцију једног доброг типа људи, једног здравог народа, једне расе — дужност је правилне политике популације: осигурати економски брачну заједницу, заштитити је законима, који одговарају природном смислу брака и стално обављештавати најширје слојеве о правом смислу и правим дужностима брака и о начину како да се тај смисао и те дужности испуњавају.

— Наставиће се —

Сарајево. Dr. **Маша Живановић**

248.297 потписа

6 јун ов. г. био је за швајцарске жене веома значајан дан. Тога дана предале су парламенту петицију за женско право гласа са 248.297 потписа, од којих отпада 169.435 потписана жена, а 78.862 на мушкарце. Месецима је трајала пропаганда за ову петицију, и жене, а и много мушкараца, скупљали су потписе од куће до куће. Петиција са потписима је била предана влади Швајцарске Федерације, и то по 5000 потписа у једном свежњу. И ако је била највећа киша, 100 швајцарских жена, делегаткиња из свих кантона, према одређеном програму однеле су у поворци петицију са потписима својој влади.

Жене, које су предводиле ову поворку, приликом предаје петиције влади веома су енергично иступиле, и истакле су важност, коју оне придају политичкој акцији. Оне су упозориле владу, да ће за овом првом акцијом, организованом на великој бази, следовати и друге још много снажније, ако се њихови захтеви не задовоље. Преставнице швајцарских жена врло су се кратко задржале у разговору са владом, јер су посланици овај упад жена сматрали за сметњу, и журили су се да доврше своје говоре! Али онај, који има пред очима свој велики задатак, који је прожет цео циљем коме тежи, може увек са мало речи да формулише своје захтеве — његов говор је у делима.

Са највећим задовољством можемо констатовати да су швајцарске жене у овој својој акцији имале сарадњу великог броја њихових мушкараца, и то нам највише даје наде да ће оне у својој борби за ослобођење скоро успети.

Жене у последњим изборима за Енглески Парламенат

Маја месеца су у Енглеској вршени избори за Парламенат, и у овим изборима су енглеске жене први пут учествовале потпуно равноправно са мушкарцима. Нашим читаоцима је већ познато да су у Енглеској жене имале право гласа од 1917 године, али не под једнаким условима као мушкарци: док су жене могле гласати тек од навршене 28 године, мушкарцима је право гласа било дато већ од пунолетства, т. ј. од 21 године. Енглескиње су се одлучно бориле да униште и ову последњу неједнакост, и у тој својој борби су успеле.

Постојало је велико интересовање како ће се жене појавити овога пута на биралиште. Новине су по некад коментарисале са неповерењем појаву младих Енглескиња на биралиште, наводећи чак у лаком сарказму да је њима сигурно милија кутија пудера или тениска лопта од бирачке куглице и т. д. Ова пркосна прогноза наравно да је потпуно потучена резултатима последњих избора. Не само да су све енглеске жене, младе и старе, са пуно достојанства и високе свести обавиле своју грађанску дужност на дан избора, већ су оне учествовале и у предизборној борби са пуно озбиљности и више се не побија факт, да изборни резултати у Енглеској у многоме зависе од енглеских жена.

Радничка Партија, која је добила већину мандата на изборима, имала је много наде да ће јој жене указати велико поверење. У предизборној борби воље Радничке Партије су истицале, да се њихова партија још много пре но што су жене постале бирачи у Великој Британији, врло енергично заузимала да се жене у масама просвете, да се организују и да се задовоље њихови правични захтеви у погледу изједначења са мушкарцима пред законом; најзад, говорили су борци радничке партије, у њиховом програму се најизразитије истиче рад на успостављању општег светског мира, па зар према том програму жене могу остати равнодушне? Г. Макдоналд је говорио, наглашавајући такође разлоге из којих жене треба да гласају за његову партију; „Ја се нарочито обраћам женама, да оне осигурају нашу победу“. И он је у женама имао одличне помагаче.

Од 69 кандидаткиња, прошло је на изборима 14 жена. Међу њима су 8 биле већ у раније Парламенту. Оне су распоређене у свима партијама: девет припадају Радничкој Партији, три су конзерваткиње, једна либералка и једна независна.

Леди Астор прва жена парламентарац у Енглеској и овога пута је остала победник. Веома омиљена у својој земљи, Леди Астор је позната и у целоме свету. То је жена, чијој смо се јасној и живој интелигенцији, са много истинске привлачности, могли дивити на многим интернационалним женским скуповима. Американски васпитања, изванредно отвореног карактера, она у Енглеској, пуној стриктне формалности, необично много привлачи својом отвореном природом, која искрено презире круте, шаблонске, друштвене укалупљености. У Парламенту, у коме је увек веома омиљена, позната је као заштитник омладине и непомирљиви борац против алкохола.

Други женски посланик Консервативне Партије је Војводкиња од Атола, која је била и члан конзервативне владе као подсекретар у министарству просвете. То је једна омалена фигура, веома скромне способности, финог меланхоличног лица са благим осмехом. Она се посветила студији васпитања и наставе, и у тим питањима сматра се за великог ауторитет, што се најбоље доказало високим положајем, који јој је у влади био поверен.

Трећи посланик Конзервативне Партије је Леди Ивег, председница организације жена конзервативне Партије. Она се нарочито посветила питањима социалне хигиене.

У Радничкој Партији на првом месту изабране су све четири жене, које су већ и раније биле чланови Парламента: Мис Бонфилд, озбиљна и строга, сматра се за великог ауторитет у питањима рада и хигиене. Она је прва жена министар у Енглеској. Радничка влада јој је повериле један од најважнијих кабинета — министарство рада — које је у овом моменту у толико важније, што има да се реши криза незапослености, која се сматра за један од најтежих проблема енглеске унутрашње политике. Затим долазе Мис Елен Вилкинсон, романсиерка, Мис Сузана Лоранс, ћа Џени Ли, ћерка једног чилионара, веома живога духа, која је била најмлађи члан у прошлом па и у новом Парламенту. Као нове представнице Радничке Партије у Парламенат улазе: Мисис Мери Хамилтон, талентована списатељица, Леди Синтија Мослеј, кћи лорда Курзона, члан ове владе, чувена енглеска лепотица, и две докторке, једна доктор медицине Мис Елен Бентам и друга доктор природних наука Мис Марион Филипс, Аустралијанка порекломи, најзад Мис Пиктон Тубервил, велики и енергични борац своје партије.

Бивши женски посланик либералне партије није била поново изабрана, и тако ће и у овоме Парламенту Либерална Партија имати само једну жену Мис Мегал Лојд Џорџ, која је на изборну победила сјајном већином, готово исто толико јаком као и њен отац.

Четрнаести женски посланик је Мис Катбон, бивша студенткиња Оксфордског Универзитета, маркантна сифражеткиња, која се већ годинама посветила раду на помагању породица са великим бројем деце. Она је изабрана од стране „Удружених Универзитета“, не припада ни једној партији, и изабрана је као независна.

Уверене смо да ће све ове парламентарке продужити да раде истом марљивошћу и енергијом, којом су се и до сада одликовале жене у Енглеском Парламенту. Оне су увек у изборној борби као и у парламентарним дебатама имале држање пуно достојанства. Њихово иступање пуно доброте и човечности давало је увек најбољи доказ колико су те жене свесне своје велике дужности према народу, који им је указао поверење.

Интернационални конгрес жена лекара

Други интернационални конгрес жена лекара одржан је у Паризу дне 11 априла ове године под председништвом ректора париске универзе. Замољујући Lady Barret конгресу је председала г-ђа Dr. Thuillier-Landry. Конгрес је засиједао у дворани Института за Интелектуалну Кооперативу у којој је мраморни медаљон царице Еугеније подсјећао на недавно вријеме, кад је њеном интервенцијом први пут припуштена париском факултету жена Dr. Madeleine Brès и још три странкиње (1868 године). Данас пак нашле су се на окупу заступнице 19 нација међу којима познате енглеске жене хирурзи Frances Ivens и M'Ilroy са одличјима на прсима, које су постигле његовањем болесника у Royaumontској болници.

Ово интернационално професионално груписање жена основано је у септембру 1922 године да у одређеним састанцима жене свију народности претресу међу собом питања интересантна са лекарског и женског становишта, а у главном хигиенску и социалну заштиту жене, мајке, дјетета и обитеље. Нарочито практичне теме као слатка, а истодобно болна задаћа материнства, ваљани одгој младежи до одговорних будућих чланова обитељи јесу важне не само за жене лекаре већ такође за све жене и мајке.

Прво питање дневног реда конгреса била је аналгезија (безболност) порода т. ј. покушаји да ли је могуће умањити патње рађања, а тиме не шкодити ни дјетету ни мајци. За сада преостаје будућности усавршавање ових племенитих настојања.

Друго пак како да се проведе и посвети сексуални одгој дјеце и младежи. Жене лекари познајући све мизерије, које предстоје због нехватања овог најеминентнијег друштвеног питања — тајне зачетка — које се третира још увјек средовјечним прикривањем и неразумјевањем, акцентирале су пуну његову важност. Конгрес је једногласно одговорио да је сексуални одгој младежи само задаћа мајки, нарочито подучених од специално изображених љечница. Практично тај одгој треба започети у младој доби и обитељским разговорима, те незапажено подучавати љубопитљивост дјетета са исправним одговорима. За пубертета наставак таквог одгоја дат ће достојне прегаоце нових обитељи и будућих покољења.

Уз велики стручан успјех конгрес је доживео симпатије и морално признање свију кругова Француске. Предсједник Сената уз чланове Хигиенске Комисије примио је љубазно конгрес у великој сали за сједнице уз духовиту напомену да три стотине сенаторских места заузимају жене.

Начелник је у име општине града на свечаном пријему изразио топле добродошлице захвалио свима изјашњењима: на њиховом раду и оданости према дјеци, женама и старицама. Споменуо је идеал који слиједи жене у свом настојању да свијету даду више реда и више среће. То је у истину племенити циљ интернационалних конгреса. Нарочито медицина је — par excellence — интернационална знаност и сигурна братска веза позвата да учврсти мир међу народима, а то је најдража тежња феминисткиња цијелог свијета.

И тако су се још једном окупиле жене љекари да покушају својим радом допринијети побољшању судбине човјечанства.

Сплит Dr. С. М.

Конгрес Интернационалне Федерације Универзитески Образованих Жена

Ових дана у Женеви завршава рад Конгрес Интернационалне Федерације Универзитески Образованих Жена. На овоме Конгресу је делегат нашег Удружења У. О. Ж. председница г-ђа Паулина Лебл-Албала и управна чланица г-ђа Гуга Влајић-Замбони. У комисијама су нарочито студирана питања од великог интереса за жене, од којих су најглавнија: комисија која се бавила питањем на који начин требало делити стипендије постојећих великих фондова за усавршавање жена у њиховим студијама; комисија за размену професора у средњошколској настави; комисија за интелектуалну сарадњу; комисија за међусобно обавештење о школској настави; комисија за напредовање у служби жена запослених у индустрији, трговини и финансијским предузећима; комисија која се бави питањем положаја жена запослених у служби државе, самоуправних тела и т. д.

Поред ових радова нарочито привлаче пажњу својом садржином извесне конференције и то: Улога жене у борби против туберкулозе; Наш залатак према фабричким радницама; Незапосленост интелектуалних радница (седници која се бави овим питањем председава г-ђа Корбет Ашби, председница Интернационалне Алианце). Конгресисте ће учинити посете Лиги Народа и Интернационалном Бироу Рада у Женеви, којом ће приликом директор И. Б. Р. г. Алберт Тома конгресистима говорити о Лиги Народа и Интернационалном Бироу Рада.

Књижевност

Вук Орловић: *Претеча.* Писма једне паланчанке. Београд 1929. Цена 15 динара.

Под горњим псеудонимом и под горњим насловом појавила се једна врло интересантна књига. Писац је несумњиво жена. Јунакиња је претеча напредних жена, *претеча феминизма.* — Ми немо се у једном од наредних бројева задржати дуже на овој књизи пуној стварног живота. За сада је само топло препоручујемо.

Белешке

Годишња скупштина Народног Женског Савеза. — Народни Женски Савез ће своју годишњу скупштину одржати у Сплиту 29 и 30 септембра и 1 октобра т. г. Позив за скупштину упућен је свима Савезним друштвима, а дневни ред ће се објавити на месец дана пре састанка скупштине.

Један великн успех. — На овогодишњем Интернационалном Професорском Конгресу, који се одржао у Хагу у Холандији од 18 до 25 јула, била је делегирана од стране наше Главне Управе Професорског Друштва и г-ђа Dr. Милица Богдановић, професор из Загреба. На дневном реду конгреса истакнуто је као главно питање: средњошколско школовање женске деце. У расправи овога питања узела је учешћа од стране наше делегације г-ђа Dr. Богдановић, и дала један реферат који је — по казивању осталих наших делегата на конгресу — и по садржини и по облику учинио најјачи утисак на слушаоце. И ако је тај реферат дошао око подне, после више других реферата, г-ђа Dr. Богдановић је успела да веже пажњу целога скупа тако да је добијала готово аплауз за аплаузом. — Ми са пријатношћу подвлачимо овај лепи успех г-ђе Dr. М. Богдановић.

Светски конгрес за ново васпитање. — 29 јула је отворен у замку Кроноберг код Хелсингера у Данској „Светски конгрес за ново васпитање“, који ће трајати 14 дана. Више од 2000 делегата, из целога света, је дошло да присуствује конгресу. Председник одбора за припрему овог конгреса, дански школски надзорник Арвин, на отварању овога конгреса је казао да конгрес неће постављати никакве педагошке догме, нити какве политичке или педагошке програме, већ ће се само расправљати о педагошким идејама. Конгрес води г-ђа Беатрича Енсон, која је једногласно била изабрана за то место. Говори се енглески, француски и дански. На конгрес је дошла и славна италианска педагошкиња д-р Марија Монтесори.

Жена доцент бактериологије на Универзитету у Варшави. — У последњем *Сталешком Гласнику Лијечничког Вијесника* налази се вијест да је: Хелена Спаров (Helena Sparrow) именована за доцента бактериологије на Универзитету у Варшави.

На какав начин швајцарска женска удружења долазе до својих приход. — Швајцарска женска удружења су приредила прошле године изложбу женских радова. Промет новца на изложби био је од 11 милиона шв. франака, а чиста добит износи 602.230 шв. франака. Половина ове добити раздељена је удружењима, која су на изложби сарађивала, а друга половина је предата једној комисији, која мора за годину дана да изради предлог, како да се најкорисније употреби овај новац. Овако велика добит ове изложбе најбоље доказује, колико су жене добри економичари, и ако им се та особина често оспорава.

Са листом смо опет задоцнили, али не по својој кривици. Без материалних средстава лист не може излазити. Ми можемо само ово да кажемо: какви претплатници, такав лист. Мислимо да нас сви разумеју, и зато се надамо да ће нам сви — који су дужни претплату — измирити своје дуговање што пре.

ШТАМПАРИЈА „ТУЦОВИЋ“ — БЕОГРАД МАКЕНЗИЈЕВА УЛИЦА БРОЈ 3. — ТЕЛЕФОН БРОЈ 11-42 И 47-35.